

Câteva date mai noi în legătură cu mitropolitul Petru Movilă

Mulți români și-au făcut de timpuriu nume și renume nu numai între granițele Țării românești, ci și în afara lor. Aceștia din urmă, mai ales, au contribuit la lărgirea numelui Țării și la intrarea noastră, prin aceasta, în universalitate. Hotarele României culturale au cu totul altă configurație decât cea pe care ne-o arată harta. Ele cuprind Europa până în Spania, America de Nord și America de Sud, Australia și Insulele Fiji, Ucraina, Rusia și Siberia. Ar fi interesant să se ocupe cineva exhaustiv de adunarea sub copula unui Pantheon românesc a acestor nume care cuprind scriitori și poeți, profesori cunoscuți mai mult în alte țări decât la noi, oameni de știință, mari descoperitori, generali de renume, actori, pictori și chiar un președinte de stat sau prim-ministru, undeva într-un continent îndepărtat. Dar, mai mult despre acestea, poate altă dată.

De data aceasta aș vrea să mă oprec la un moment aniversar, la un român intrat în istoria Bisericii Ortodoxe Universale, și a culturii europene, os domnesc dintr-o familie domnitoare atât în Moldova cât și în Țara Românească, fiu și frate de domni, ajuns și prinț al Bisericii pe scaunul Kievului, Mitropolitul Petru Movilă (n. 1596).

Deși economia de timp m-ar îndemna să trec direct la temă, cred necesar să întârzii un moment ca să-l așez pe Petru Movilă alături de un alt mare prelat înaintaș, român, care a strălucit pe scaune ierarhice apusene extinzându-se și prin el, de timpuriu (sec. XV), granițele culturale și spre Vest. Acesta a fost Nicolaus Olahus, n. în 1493 la Sibiu, arhiepiscop și mitropolit primat de Stringonia, regent, os domnesc, și el, trăgându-se din Vlad Tepeș, și fiind rudă și cu Corvinii din Transilvania, prieten al lui Erasmus de Rotterdam, amândoi din familia marilor umaniști ai vremii!

Să revenim acum la Petru Movilă. Celebru mai ales prin **Mărturisirea Ortodoxă** care îi poartă numele, una din cele câteva cărți simbolice de căpătâi ale Ortodoxiei, aprobată de Sinodul de la Iași din 1642, Petru Movilă are o operă mult mai largă, despre care s-a scris mult. Despre unele date mai noi în legătură cu dânsul am mai scris și eu, dar aceasta s-a întâmplat în vremea când istoria Bisericii și a culturii creștine era obligată să se ascundă doar în reviste bisericesti, cu tiraj redus și cu circulație numai între clerici, așa că reluarea unor teme menite să clarifice unele elemente biografice din viața marelui mitropolit, acum la lumina zilei și într-un cadru mai larg, mi se pare necesară, mai ales într-un an comemorativ (400 de ani de la naștere, 1596—1996).

Informațiile ajunse până la noi, au trecut prin câteva mâini cărora trebuie să le plătim tributul cuvenit. E vorba de informații primare. Descoperirile de acum câțiva ani de la Kiev, în subteranele catedralei Uspenia, s-au datorat prof. univ. Oles Bilodid și arhitectului arheolog dr. Victor Harlamov. Pe acestea le-a preluat, mergând la fața locului, regretatul cercetător istoric, mare iubitor de documente vechi, preotul dr. Paul Mihail de la care le-am preluat la vremea aceea, prezentându-le și comentându-le în revista „Mitropolia Ardealului”,² și apoi într-un capitol dintr-o carte.³ Tot în același număr al revistei noastre au mai scris cu prilejul acelei comemorări și prof. univ. dr. Ștefan Ștefanescu, prof. univ. dr. I. C. Chițimia, poetul Ioan Alexandru, pr. prof. D. Stăniloaie și pr. dr. Paul Mihail.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

1 A se vedea Ștefan Bezdechi, Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română ed. „Ram”, Aninoasa, Gorj, 1939, cf. Antonie Plămădeală, Un român în Europa secolului al XVI-lea; Nicolaus Olahus, „Telegraful român” nr. 37—40, 1939, p. 3, col. 2.

2 Nr. 6, 1987 și nr. 1, 1988.

3 Calendar de inimă românească, Sibiu, 1988, p. 163 și urm. Pr. Dr. Paul Mihail scrie: I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală a luat inițiativa de a comemora împlinirea a 340 de ani de la moartea Mitropolitului Petru Movilă în rev. Mitropolia Ardealului”, cf. M.A. 6, 1987, p. 36.

Dimindarea parinteasca*

Parinteasca dimindare
Na sprigiura cu foc mare,
Frat di muma si di-un tata,
Noi, Armani d eta toata.

Care-si lasa limba lui
S' lu-arda pira focului,
Si s-dirina viu pri loc,
Si-l'i si friga limba-n foc.

Din sum plocii di murminti
Striga-a nosti buni parinti:
„Blastem mari s-aiba-n casa,
Cari di limba-a lui si-alasa.

El in vatra-l'i parinteasca
Fumeal'ia s-nu-si hariseasca;
Di fumel'i curuni s-nu base,
Nat in leagan si nu-nfase.

Care fudze de-a lui muma
Si di parinteasca-l'i numa,
Fuga-l'i doara Domnului
Si dulteaoma somnului!”

Poezia a fost scrisă de către Costa Belimace, un reprezentant de seamă al macedo-românilor, în anul 1873 și a devenit un adevărat imn național al acestora. Am preluat-o din „ECHOES” — St. Michael's Newsletter, nr. 9 din oct. 1996 (Buletinul Parohiei macedo-române din Southbridge, M.A. din America), ca un omagiu adus mitropolitului Andrei Șaguna, întemeietorul „Telegrafului Român”, având și el aceeași origine macedo-română și care, după binecuvântate împliniri în viața românilor transilvăneni, și-a sfârșit viața exact în anul în care a fost scrisă poezia.

De reținut că macedo-românii sau aromânii sunt o populație de origine română, din sudul Dunării, care în secolele IX—X au migrat de la Dunăre, din imediata vecinătate a Daciei, înspre interiorul Peninsulei Balcanice, așezându-se în regiunile muntoase din Macedonia, Tesalia, Acarnania, Epir și Albania, ocupându-se mai ales cu creșterea vitelor. Ei au întemeiat și orașe precum Moscopole, Gramostea, Metovo, Sracu și s-au bucurat în timpul Imperiului bizantin și al celui otoman de o largă autonomie. În evul mediu, mulți dintre ei au devenit negustori, circulând în tot spațiul sud-est european.

În perioada de destrămare a feudalismului, ei au avut un rol însemnat în dezvoltarea economiei din sud-estul Europei, din Ungaria și Austria. De numele câtorva negustori macedo-români (Gojdu, Sina) se leagă fondarea unor însemnate instituții culturale românești din Transilvania.

Datorită condițiilor politice și economice vitrege, mulți macedo-români, ca de altfel și mulți frați ai lor — românii din nordul Dunării, au pribegit departe, până în America și Canada.

Între aceștia se numără și strămoșii credincioșilor macedo-români din Southbridge, care nu-și uită obârșia și de aceea este impresionant să vezi sfântul altar al bisericii lor flancat de două drăpale: cel românesc și cel american.

Pentru că unii totuși au cam uitat aromâna, vorbind numai engleză, păstorul lor sufletesc, părintele Eugen Pentiu, a ținut să le aducă aminte de „Dimindarea parintească” de a nu lepăda comoara care îi definește ca neam și care este limba lăsată din străbani.

Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan

Cateheză la Sfânta Taină a Mirungerii

I. Pregătirea apercceptivă

Așa cum un copil nou născut are nevoie de hrană trepușcă pentru a se putea dezvolta spre maturitate, tot astfel și după ce ne-am născut duhovnicește „în Hristos” prin Botez, avem nevoie de hrană duhovnicească ca să creștem „până la statura bărbatului desăvârșit”, cum spune Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 4,13).

II. Anunțarea temei

Această hrană duhovnicească o primim ca dar al Sfântului Duh prin Taina Mirului, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Sfânta Taină a Mirului a fost instituită de Mântuitorul, înainte de înălțarea Sa la cer, când le-a promis Sfinților Apostoli trimțerea Sfântului Duh, aducător de putere care îi va îmbrăca cu daruri speciale (Luca 24,49). Această misiune s-a împlinit la Cincizecime, când, odată cu Pogorârea Sfântului Duh, s-au revărsat peste Sfinții Apostoli daruri duhovnicești deosebite. De aceea, Sfinții Apostoli, după ce săvârșeau Taina Sfântului Botez, puneau mâinile peste cei botezați, pentru a le împărți hana duhovnicească de creștere în Hristos a celor ce s-au „îmbrăcat în Hristos” prin Botez, după cum ne este mărturisit acest fapt, arătându-se că „Apostolii cei din Ierusalim, auzind că a primit Samaria cuvântul lui Dumnezeu, au trimis către ei pe Petru și pe Ioan, care coborându-se, s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt. Căci încă nu se pogorâse peste nici unul dintre ei, ci numai botezați erau în numele Domnului Iisus. Atunci puneau mâinile peste ei și luau Duhul Sfânt” (Faptele Apostolilor 8,14—17). La fel, credincioșii din Efes, botezați inițial numai cu botezul lui Ioan, au fost din nou botezați cu Botezul Sfintei Treimi „și punându-și Pa-

vel mâinile peste ei, a venit Duhul Sfânt peste ei...” (Faptele Apostolilor 19,1—7). Pe lângă punerea mâinilor, Sfinții Apostoli împărțeau celor botezați darurile Sfântului Duh și prin ungerea cu Sfântul Mir, după cum putem citi în Sfânta Carte: „Iar cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi în Hristos și ne-a uns pe noi, este Dumnezeu. Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre” (II Corinteni 1,21—22). (Același lucru îl redau și textele din Efeseni 4,30 și I Ioan 2,20 și versetul 27). Dintre cele două forme, ungerea cu Sfântul Mir s-a generalizat și a rămas definitivă în viața Bisericii, datorită faptului că înmulțindu-se numărul credincioșilor Sfinții Apostoli nu se mai puteau deplasa mereu în toate localitățile, iar ungerea cu Sfântul Mir se putea generaliza mai ușor, efectul duhovnicesc fiind același. De la Sfinții Apostoli, Biserica creștină primară a practicat Taina Mirungerii celor botezați, după cum ne confirmă canonul 7 al Sinodului II ecumenic (381) sau scrierile Sfinților Părinți. Așa, spre exemplu, Sfântul Chiril al Ierusalimului spune foarte clar: „vouă, după ce ați ieșit din cristeștița Sfintei Ape, vi s-a dat ungerea, preînchipuirea aceleia cu care a fost uns Hristos; iar aceasta este Sfântul Duh”. Urmând acestei practici dintodeauna a Bisericii, Taina Mirului se aplică și astăzi imediat după Botez prin ungerea cu Sfântul Mir la ochi, nări, gură, urechi și la frunte, pentru sfințirea organelor de simț. Ungerea la piept și la spate se face pentru sfințirea voinței, iar la mâini și la picioare, pentru sfințirea faptelor. Darurile Duhului Sfânt sunt împărțite odată cu mirungerea și rostirea formulei rămase din practica apostolică: „Pecetea darului Duhului Sfânt” (II Corinteni 1,2).

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. SORIN COSMA

Sfântul Antonie cel Mare

(17 ianuarie)

Toți biografiile creștini sunt unanimi în a recunoaște faptul că Sfântul Antonie cel Mare, prânuit de Biserica Creștină în fiecare an la 17 ianuarie, este cel mai ilustru dintre personalitățile monahale ale creștinismului ca unul care a intrat pentru totdeauna în conștiința Bisericii lui Hristos ca un mare ascet, mare predicator și povătuitor de conștiințe.

Despre el ni s-a păstrat unul dintre cele mai frumoase modele de biografie a unui Sfânt. Este vorba despre „Viața Sfântului Antonie” scrisă de cel care i-a fost prieten și ucenic zelos, Sf. Atanasie cel Mare, ajuns apoi patriarh al Alexandriei. În ea este redată cu amănunte întreaga viață și activitate a celui ce a fost supranumit „Părintele monahismului creștin” și „Patriarhul Călugărilor singuratici”.

Sf. Antonie cel Mare s-a născut în anul 251, în Egipt în localitatea Komo, undeva în centrul țării considerată pe drept cuvânt „un dar al Nilului”, într-o familie de creștini evlavioși, care de mic copil i-au insuflat dragostea față de Dumnezeu și față de oameni. Avea o sete nestăvilă în a citi dumnezeieștile Scripturi și în special Cartea Psalmilor proorocului și împăratului David.

La vârsta de 20 de ani aproximativ renunță la cele lumești și se retrage în meditație și rugăciune într-un ținut pustiu și neprimitor, printre vechile morminte ale egiptenilor antici, iar mai apoi într-un loc de lângă Marea Roșie unde a petrecut 80 de ani în asceză și nevoiță.

Experiența „vieții în pustiu” în sens real sau figurat devine pentru el un fapt existent, o metodă de viață și un mod de trăire.

Prin viața sa, prin exemplul său personal, Sf. Antonie, fără a lăsa vreo regulă în viața monahală, fără a-i îndemna pe alții să-l urmeze în pustiu, a exercitat o puternică influență asupra contemporanilor săi și apoi asupra Bisericii întregi.

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Drd. Visarion Bălțat

La aniversarea nașterii lui Eminescu

DOUĂ MĂRTURII DOCUMENTARE

Un episod din copilăria lui Mihai Eminescu, care a stârnit interesul biografilor săi, este cel legat de momentul retragerii lui în anul 1863, de la gimnaziul din Cernăuți. Scriitorul G. Călinescu, cel mai temeinic cercetător al vieții și operei poetului, motivează cu „lipsa de mijloace de a plăti costul întreținerii în școală, întreruperea studiilor de către poet, cu puțin înainte de terminarea clasei a II-a. Din această cauză, tânărul Mihai, revine acasă și solicită o bursă de la Ministerul Instrucțiunii, fără să primească un răspuns favorabil. În această vreme, bătrânul Eminovici îl lăsează pe Mihai să se descurce singur (pregătindu-se în particular pentru examenele școlare), dar ținându-l totuși lângă el, și căutându-i o slujbă, un post de practicant la tribunalul din Botoșani, unde va rămâne din octombrie 1864 până în luna martie din anul următor, când fratele mai mare, Ștefan, venit acasă de la studii, intervine pe lângă părinți ca Mihai să-și vadă mai departe de carte.

Se pare, așa cum ne dovedesc rândurile unei scrisori de revendicare a unei datorii mai vechi de la Constantin Balș, că Gh. Eminovici era destul de strămtorat și nu avea atunci destui bani pentru a face față sporitelor nevoi de întreținere a copiilor trimiși la studii în străinătate, încât se simțea nevoit să pretindă — de la Constantin Hurmuzachi, episcopul bunurilor răposatului C. Balș — achitarea unei datorii de peste o sută de galbeni, pentru care avea „mai multe scrieri” din timpul când a fost administrator pe moșia acestuia din Dumbrăveni-Siret.

Urmărind viața și activitatea lui Mihai din perioada 1863—1868 constatăm că avem puține mărturii din acel timp, deși s-au publicat în decurs de un secol de la moartea poetului, numeroase documente literare și biografice. Se știe doar, că în această perioadă, pe lângă debutul literar din 1866, care a pro-

pus o surpriză plăcută în cercurile literare românești și preocupările de studii la gimnaziile din Cernăuți, Blaj și se pare și de la Sibiu, M. Eminescu a fost captivat de reprezentațiile teatrale ale trupei Tardini-Vlăduțescu, pe care o însoțește și la Cernăuți.

Atracția față de teatru, îl determină, la 18 ani, să se angajeze ca sufler la societatea teatrală bucureșteană condusă de Mihail Pascali (1831—1882), care era pregătită să întreprindă un lung turneu, în 1868, la Brașov, Sibiu, Lugoj, Timișoara, Arad și Oradea.

Turneul întreprins de această renumită trupă teatrală, cu repertoriu românesc și străin, cu actori ai primei scene din București a stârnit între românii din Transilvania și Banat un mare interes, a constituit un eveniment unic cultural-artistic, care a produs în sălile de teatru arhiple, emoție și bucurie, fiindcă pentru prima dată, spectatorii orașeni și țărani, au ascultat teatrul în graul lor național. La Sibiu, reprezentațiile teatrale au avut loc în sala teatrului local, unde au fost prezentate, între 20 iunie și 1 iulie piesele: „Este nebună”, „Nevasta trebuie să-și urmeze bărbatul”, „Strengarul de Paris”, „Femeile care plâng”, „Gărgăuni sau credința bărbatilor”, „Voinicul și fricosul”, „Mihai Viteazul”, „Doi procopșiți”, „Poetul romantic” și „Sărmanul muzicant”. Presa românească și săsească relevă în multe cronici dedicate acestui eveniment că actorii societății teatrale bucureștene au desfășurat publicul din sală cu reprezentațiile sale. Desigur la reușita spectacolelor de pe scena sibiană un rol a avut și tânărul poet M. Eminescu. Trebuie să menționăm că la toate reprezentațiile teatrale, „primite de public cu aplauze repetate” au fost prezente numeroși țărani din comunele sibiene, (Rășinari, Boita, Săliște etc.), precum și spectatori sași și maghiari.

Cei doi redactori de la ziarul sibien „Telegraful Român” și „Hermannstadter Zeitung vereinigt mit dem Sibener Boten” care au fost prezenți la toate reprezentațiile trupei Pascali și au descris elogios, în cronicile lor piesele prezentate, jocul actorilor, au urat la despărțirea de actorii bucureșteni, mult succes mai departe pe drumurile artei și revenirea din nou la Sibiu în anul următor.

Cele două mărturii documentare pe care le reproducem, scrisoarea lui Gheorghe Eminovici și rezoluția de aprobare a reprezentațiilor trupei M. Pascali de către autoritățile sibiene, completează cu noi date biografia poetului.

Prof. MIRCEA STOIA

Botoșani 864 Decem(brie), 14 dille

K. K. Constantine!

Mai întâiu de tote m-așiu crede fericitu, asigurându-me despre perfecțiunea precioasă Domniei-vostre sănetați, rugându-ve să me erțați dacă sorta nu m'a permis fericirea de a ve visita în personă, ceea ce m-a intristatu cu atât mai mult, pentru că e unu tempu destul de îndelungatu de când n-amu avutu onorea de a ve vide.

Mi place a crede, că veți ținea demnă lettera mea de orecare răspunsu, făcându-mi onorea de a-mi da relațiuni atâtu asupra stărei sanitate a D-niei vestre cât și asupra micii questionii ce-mi amu luat libertatea de a o atinge și rugându-ve ca să bine-voii a primi asigurarea profundului meu respectu remănu allu Domniei vestre suppus și devotatu servu

G. EMINOVICI
Comisar „chesaro-crăiesc (regal).

II Asociația teatrală românească din București, sub direcțiunea D-lui M. Pascali roagă să-și se acorde aprobarea pentru a da 6—8 reprezentații la Sibiu, în clădirea teatrului orașenesc.

Domnului petiționar i se permite să dea reprezentații în teatrul local cu condiția respectării stricte a dispozițiilor regulamentului teatral din 25 noiembrie 1850...

În schimbul acestei aprobări petiționarul este dator să dea o reprezentare în favoarea săracilor din oraș și să plătească chiria de 1 florin și 5 creitari, 1 florin și 50 creitari pentru înștiințare și o taxă de 50 creitari, având și alte obligații, de cedare a unei loji pentru reprezentatul poliției. Sibiu, 18 iunie 1868

Împotriva răului, dar nu împotriva omului

Religia creștină este prin excelență religia vieții, a afirmării ei sub toate aspectele sale pozitive, și ca așa este, stau mărturie nenumăratele tămăduiri săvârșite de Mântuitorul Hristos în timpul petrecerii Sale pământești. El fiind numit chiar în acest fel — Domnul vieții, Cel care a venit să aducă lumii „viață din belșug” (In. 10,10). Întreaga Sa activitate pământească n-a fost altceva decât o necurmată, neostenită și fără preget luptă împotriva bolilor și suferințelor. Peste tot pe unde a trecut a alinat necazurile, a mângâiat pe cei obidiți, a tămăduit bolile cele mai felurite, dar atunci când a socotit că era necesar, a înviat pe câțiva din morți, însă cu un scop bine întemeiat, arătându-și astfel suveranitatea și atotputernicia Sa dumnezească.

În perspectiva celor afirmate mai sus, textul de la Mt. 5,29—30 (și locurile paralele de la Mt. 18,8—9 și Mc. 4,3—4) și dacă ochiul tău îți devine piatră de poticnire, scoate-l și aruncă-l de la tine, că mai bine îți este să piară unul din mădularele tale, iar nu tot trupul să-ți fie aruncat în gheea. Și dacă mâna ta cea dreaptă îți devine piatră de poticnire, taie-o și arunc-o de la tine, că mai bine îți este să piară unul din mădularele tale, iar nu tot trupul să-ți fie aruncat în gheea, ne apare cu totul străin de duhul învățării creștine, tocmai prin neobișnuitul său. Există chiar o anumită brutalitate în felul de a se referi la cei care, într-un fel sau altul, sunt ispitiți să cedeze, sau chiar au cedat în fața păcatului, iar cuvinte cum sunt: ucide, taie, scoate, orb, ciung, etc., sunt tot ce poate fi mai nepotrivit și mai împotriva credinței creștine.

Dacă ar fi să privim acest text doar sub aspectul său strict literal, va trebui să ne înfricoșăm cu adevărat, pentru că, de ce să nu o recunoaștem cu sinceritate, nu mulți dintre noi sunt cei care pot susține că n-au cedat, măcar

o dată în viață, în fața păcatului („Dacă zicem că noi nu avem păcat, pe noi înșine ne amăgim și adevărul nu este întru noi” (1 In. 1,18)). Și în fond, ce este viața noastră, dacă nu o permanentă luptă împotriva răului, o zbatere dureroasă de a ne emancipa de sub influența lui. Nimeni n-a surprins cu mai multă acuitate, această realitate dramatică a vieții umane, sfășierea ei lăuntrică în urcușul său spre Divinitate ca Sf. Ap. Pavel, care scrie: „nu binele pe care-l vreau, ci răul pe care nu-l vreau, pe acela îl săvârșesc. Iar dacă fac ceea ce nu vreau eu, nu o fac aceasta, ci păcatul care locuiește în mine” (Rm. 7,19—20).

Spuneam că dacă ar trebui să considerăm textul de mai sus, doar în litera lui, atunci lumea aceasta ne va apare cu siguranță, ca un foarte trist și extrem de grotesc spectacol, populat doar cu ființe ciopârțite și din cale afară de hidoase: ciungi, orbi, ologi, etc. (cf. textului).

Altundeva, însă, trebuie căutăta cheia înțelegerii acestui text, și de bună seamă, cu totul altul este mesajul său. Latinii aveau un principiu sănătos, și întru totul valabil, care spunea că o cauză, odată înlăturată, atrage după sine încetarea efectelor sale — sublată cauza, tollitur effectus. Transpunându-ne în sfera religioasă, conform aceluiași principiu, vom deduce că odată suprimată cauza răului, a păcatului, vor înceta și efectele sale. Deci nu poate fi vorba, în nici un caz, de mutilarea sau schinguirea trupului, cum am fi tentați să credem la o citire superficială a textului respectiv, o astfel de concepție fiind întru totul străină învățării evanghelice („Că nimeni vreedată nu și-a urât trupul; dimpotrivă, fiecare îl hrănește și-l încăzește, precum și Hristos Biserica” — Ef. 5, 29), ci e vorba, doar, de înlăturarea cauzei care naște păcatul, de „uciderea” pomilor josnice, sub imperiul cărora trupul nostru za-

ce, și adeseori acționează. Nu mutilarea și ciopârțirea trupului vrea Dumnezeu cel atotmilosiv de la noi, ci „uciderea” rețelilor care se lucrează prin trupul nostru („Prin urmare, ucideți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia — care este închinare la idoli” — Col. 3,5).

Trupul nu este considerat, în învățătura creștină, o uneală a răului, sau o stavilă care se interpus între noi și Dumnezeu, dimpotrivă, el a fost creat spre a deveni „templu al Duhului Sfânt” (1 Cor. 6,19), pentru ca și prin trup să se preamărească Dumnezeu („Trupul nu este însă pentru desfrânare, ci pentru Domnul, și Domnul este pentru trup” 1 Cor. 6,13). Mântuirea ne-o câștigăm aici pe pământ, în trup și prin trup, care este destinat să devină părtaș, împreună cu sufletul, la sfințire și îndumnezeire „Comuniunea cu harul divin nu ucide forțele pasionale ale sufletu-

lui, ci le transfigurează și le sfințește” — L. Uspenski, Teologia icoanei, p. 156). Învierea însăși, înțeleasă ca împlinirea noastră dincolo, nu exclude par-tea trupească, ci ea se va realiza în trup, dar un trup spiritualizat. „Creștinismul nu cunoaște o înviere „spirituală”, în afara trupului; mântuirea se realizează prin trup” (idem, p. 199).

Acesta cred că este mesajul pe care a vrut să ni-l transmită Mântuitorul: să „ucdem” răul, cauza izvorătoare a păcatelor. „Dacă viețuiești după trup, veți muri; dar dacă prin Duhul ucideți faptele trupului, veți trăi” (Rm. 8,13). Să-i redăm, adică, adevărata sa identitate și să-l așezăm în rostul său firesc, pentru care a fost creat, de a fi un ajutor în urcușul nostru spre Dumnezeu, „așa încât trupul păcatului să fie nimic pentru ca noi să nu mai fim înrobiți păcatului” (Rm. 6,6).

Pr. N. STOIA

Mamei mele

Îți văd, îți pot vedea numai în ramă,
Ovalul chip, un chip cu alb lunar,
Suav potir din alb de nenufar,
Și fruntea dăluită ca-n aramă.

Așa îmbrodită cu maramă,
În jur un negru văd, surâs amar.
Dar ce lumini din marii ochi apar,
De-a pururi nimb, de-a pururi vie Mamă!

Răsad sătesc, tulpina o statuie.
Priviri și gând spre tine mi se suie,
Și, sus acolo vor rămâne, sus.

Te-nchide-n el, sub greu zăvor te ține
Un fiu al tău pe drum departe dus.
Cu tine-n drum departe dus. Cu tine.

București, decembrie, 1993,

PETRE PASCU

Câteva date mai noi în legătură cu mitropolitul Petru Movilă

(Urmare din pag. 1)

Raportul cercetătorilor Oles Belodid și Victor Harlamov⁴ n-a putut fi publicat în Uniunea Sovietică din vremea aceea. A fost meritul savantului Pr. Paul Mihail că a putut aduce o copie după acest raport autograf, la București, unde a fost tradus din limba ucraineană de Zamfira Mihail și Dinu Ursu.⁵

Doă probleme ne vor reține atenția: câteva informații asupra săpăturilor arheologice care au dus la descoperirea recentă a mormântului lui Petru Movilă și în al doilea rând, vom încerca un scurt comentariu la tot recent descoperitul Necrolog rostit la înmormântarea mitropolitului.

1. Multă vreme s-a știut că sicriul cu rămășițele pământești ale mitropolitului a fost îngropat în catedrala Sf. Sofia din Kiev. Ortodocșii au vrut ca prin înmormântarea lui în catedrala Sf. Sofia, să apere catedrala de amenințarea de a fi ocupată de uniți. Era tocmai perioada în care se ducea o luptă grea între cele două confesiuni. Și catedrala a fost intru-adevăr apărată. Autoritatea mitropolitului a rămas tot atât de puternică și după moarte, ca și în viață.⁶ Dar mai târziu, când pericolul va fi trecut, sicriul a fost mutat. O indicație asupra reînnoșării exista în Letopisețul de la Mezigirsk (1608—1700): „În anul 1647, în noaptea de 1 ianuarie s-a stins mitropolitul Kievului, Galiei și al întregii Rusii, Petru Movilă, și i-a fost dus trupul de la Mănăstirea Pecerska la Sf. Sofia, biserică mitropoliei din Kiev, la sfatul panului Kisel, castelan și voievod Kievean. ca măsură de apărare împotriva noilor eretici adică a pseudo-creștinilor, a ticăloșilor uniști, astfel ca ei să nu pună stăpânire pe biserică Sf. Sofia și a rămas trupul lui la Sf. Sofia, nu puțin timp, pentru ca episcopii, arhimandriții și egumenii, ca și alți clerici, să se adune pentru cea înmormântare. Și a fost înmormântarea lui în ziua celor 40 de mucenici, 9 martie, în a doua săptămână a postului mare, într-o marți, când i-a fost dus trupul de la Sf. Sofia la mănăstirea Pecerska pentru slujba lui Dumnezeu cu un mare sobor de popor creștin și făcând ceremonia rânduită, i-au depus trupul în biserică mare Uspenia a Maicii Domnului, în criptă.”⁷

I se împlina astfel, cu puțină întârziere, dorința de a fi îngropat în catedrala Uspenia.

Afât numai că mormântul era de negăsit. Dar ideea de a-l căuta totuși în Catedrala Uspenia s-a dovedit fericită. Așa au început săpăturile arheologice în Catedrala Uspenia. Adânc, în peretele subsolului catedralei, deși bombardată în 1941, prin moloș s-au descoperit la adâncime de aproape 3 m urmele sigure ale sarcofagului în care a fost înmormântat Petru Movilă, identitatea fiindu-i confirmată de două plăci metalice pe care se aflau însemnele heraldice ale stemei domnești a Movileștilor. S-a identificat și numele autorului gravurilor, și anume Iliia, vestit artist-gravor în epocă. Lucrător la Lavra Pecerska. S-a mai putut constata că sarcofagul a fost înmormântat într-o criptă zidită.

Pe o placă de argint, cu litere cursive și cuvinte prescurtate, Belodid și Harlamov au putut descifra următorul text: „În acest mormânt a fost așezat trupul marelui și slăvitului bărbat Petru Movilă, fiul prea puternicului voievod al Moldovlahiei, Simeon Movilă, născut în anul de la nașterea lui Hristos... (despre anul nașterii lui Petru Movilă vom vorbi mai jos — nota aut.). Acesta și-a petrecut anii tinereții în slujba militară a Luminății Sale Regele Poloniei și al Întregii Pospolite, Jighimont al treilea, punându-se pe sine și pe oștenii săi cu curaj la Hotin împotriva turcului. Apoi în anul (1628) la rugămintea și prin vrerea fraților intru Hristos ai marii și făcătoarei de minuni Lavre a Mănăstirii Pecerska din Kiev a devenit Arhimandrit al acesteia.

La anul (1633) la rugămintea întregului corp duhovnicesc, a cneșilor Slathei Polone Pravoslavnice și a întregului popor rusesc a devenit Arhiepiscop. Mitropolit Pravoslavnic al Kievului, Galiei și Întregii Rusii, de asemenea Exarhul Sfântului Tron Apostolic al Constantinopolului. Pe acest scaun stând, a suferit multe necazuri din partea vrăjmașilor Bisericii Pravoslavnice pe care i-a înfrânt cu slavă, a înfrumusețat și renovat pe dinlăuntru și dinafară bisericile Rusiei și îndeosebi Biserica din Capitală, Sfânta Sofia din Kiev, a ridicat școli la Kiev pe lângă Biserica Frățimii a Sfinților Epifanii cu învățători pravoslavnici care cinsteau pravilele Sfântului Marele Vasilii.

Pe acest Arhiereu, Judecătorul al celor vii și morți, veșnic odihnește-1 împreună și în fața Arhierilor celor bine plăcuți Tie. Iar tu, cititor al acestei plăci, să te rogi ca Arhiereul ce aici odihnește să se bucure de milostenia Domnului, ca Păstor atât de necesar Bisericii Lui Sfinte, să-L dăruiască cu darurile Lui. S-a pristăvit în

a(nul) (1647) la (1) ianuarie la (3) ceasuri din noapte.”⁸ E vorba de epitaful mitropolitului Petru Movilă.

Sunt foarte importante aceste descoperiri prezentate pentru prima oară, tipărite, în revista „Mitropolia Ardealului” în 1987. La sfârșitul studiului lor, Belodid și Harlamov încearcă să completeze ceea ce nu e clar din epitaf: data nașterii lui Petru Movilă. Ei cred că data nașterii (la Suceava) ar fi anul 1574, adică mai devreme cu 22 de ani decât s-a știut până acum (adică 1596). Bazându-se pe această „descoperire”, îl fac pe Petru Movilă profesor în Franța, la colegiul La Flèche coleg cu Veron, care a fost profesorul lui Rene Descartes!

Am făcut și eu unele socoteli în legătură cu aceasta. Nu insist acum. Ipoteza nu se poate susține, și nici nu e exhaustiv lămurită. Dacă ar fi fost născut în anul 1574 ar însemna că în timpul Sinodului de la Iași avea 68 de ani și a fost ales mitropolit la Kiev la vârsta de 59 de ani, și nu la 37 de ani, și că a intrat în monahism la 50 de ani, și nu la 29 de ani.

De asemenea, ar însemna că la moartea tatălui său avea 33 de ani, și nu 11, și că s-a dus la Studii în Occident la 43 de ani, și nu la 21. Tot greu s-ar explica și faptul că atunci când a luat parte la bătălia de la Tutova avea 46 de ani, iar la bătălia de la Hotin avea 47 de ani. În epitaful de la Kiev se spune însă că a fost militar „în tinerețe”. La 47 de ani nu mai era tânăr!⁹

2. În aceeași vreme cu descoperirea mormântului lui Petru Movilă, Părintele Paul Mihail a descoperit la Kiev și textul — poate în exemplar unic — al unui panegiric alcătuit la moartea mitropolitului și citit la slujba de înmormântare. Autorul panegiricului, scris în limba poloneză, este călugărul Iosif Kalimon, student în acea vreme la „Colegiul Movilean” de la Kiev. Părintele Stăniloae l-a numit „un poem elegiac”. Pe acea vreme Ucraina era sub dominația Poloniei. Poate așa se explică folosirea limbii poloneze la alcătuirea poemului, „de o uimitoare calitate poetică” (Stăniloae), sau autorul va fi fost polonez.

Părintele Stăniloae și prof. I. C. Chițimia credeau că poemul panegiric a putut avea mai mulți autori, pe lângă Iosif Kalimon care, ar fi strâns laolaltă mai multe texte. Unitatea stilistică a panegiricului — foarte bogat în metafore de mare poezie — ar putea totuși să indice un singur autor, deși nu sunt excluși și unii colaboratori.¹⁰

Panegiricul poartă titlul *Jale reînnoită*, scris în 1647 și tipărit în tipografia Lavrei Pecerska. E dedicat cu iubire marelui mitropolit de neam domnesc, se face amintire de familia lui, de herbul familiei și semnificațiile lui, se fac analogii valorice: „Movilă - movilă”, adică nume cu semnificație de înălțime. Panegiric elegiac fiind, se întălesc des cuvinte ca *jale*, *plângere*, *tristețe*, *lacrimi* și *botete* și, desigur, având în vedere cărțile pe care le-a scris și instituțiile pe care le-a cititorit, e numit *Intemeietorul*. Peste ani, în secolul al XIX-lea va fi numit, „Incepătorul a toate” un alt mare român, în Transilvania. E ușor să ne dăm seama că e vorba de Mitropolitul Andrei Șaguna, și el autor de cărți, organizator de tipografie, întemeietor de școli și de instituții fundamentale care îl înscriu în familia culturală a lui Petru Movilă.

Mormântul de curând descoperit, cu epitaful scris pe argint, ca și Panegiricul, tot de curând descoperit, readuc în conștiința noastră a celor de azi, o personalitate bisericăască și culturală de mari dimensiuni, realizată în afara granițelor noastre, dar rămasă prin origine, limbă și iubire, în spațiul spiritualității și al culturii românești.

4 Oles Iv. Bilodid, născut în 1934, licențiat al Facultății de Filologie din Kiev. Doctor în științe filosofice, șeful Catedrei de limba ucraineană a Facultății de Filologie, Universitatea din Kiev. Autor a peste 100 de lucrări în domeniul lingvisticii est-slave, al istoriei și al arheologiei din care amintim: „Kievul în istoria lingvistică” (1982). Victor Al Harlamov, născut în 1946, diplomat al Facultății de Arhitectură din Kiev. Arhitect-arheolog al Institutului de Arheologie al Academiei de Științe Ucrainiene. Șeful studiului arheologie-arhitectură al Lavrei Pecerska din Kiev. Este autorul reconstrucției grafice a Catedralei Uspenia din Kiev (sec. XI), a bisericii Sf. Teodor din Kiev (sec. XII) etc.

5 Rev. „Mitropolia Ardealului”, 6, 1987, p. 59—71.

6 Cf. Belodid și Harlamov, op. cit., p. 61.

7 Idem, Ibidem.

8 M. A., nr. 6, p. 67.

9 Amănunte în: Antonie Plămădeală, *Petru Movilă, câteva descoperiri recente care îi întregesc biografia, dar i-o și încurcă*, în rev. „Mitropolia Ardealului”, nr. 6, 1987, p. 55—57.

10 Panegiricul a fost publicat în traducere în „Mitropolia Ardealului” nr. 1, 1988, p. 7—28.

Cateheză la Sfânta Taină a Mirungerii

(Urmare din pag. 1)

Sfântul Mir este format din untdelemn, vin și 38 diferite arome, sfințit în Joia Sfinților Pașimi de către episcopi și distribuit fiecărui preot pentru săvârșirea Tainei. Mirungerea împarte darurile Sfântului Duh, asemenea darurilor primite de Sfinții Apostoli la Cincizecime. Mirul fiind o unger, reprezintă un semn, sau o „pecete” cum spune Sfântul Apostol Pavel. Este „pecetea lui Hristos”, fiindcă numele de „Hristos” înseamnă, tradus în limba noastră: „Unsul”, „Cel uns”, adică Mesia. Chiar și în legea veche ungera avea mare importanță, după cum o atestă ungera regelui David cu mir din cornul lui Samuel și astfel „a odhnit Duhul Domnului asupra lui” (1 Regi 16,13). Fiind socotit izvor de sfințenie, Sfântul Mir este folosit și la sfințirea antimiselor pe care se săvârșește sfânta Liturghie, precum și la sfințirea bisericilor.

Această Taină este săvârșită de episcop, sau de preot celui de curând botezat, dar mai poate fi aplicată și celor ce se întorc la Biserica Ortodoxă, botezați fiind cu Botezul Sfintei Treimi. Aplicându-se odată cu taina Sfântului Botez, ea nu se mai repetă.

Nu toți creștinii acceptă Sfânta Taină a Mirului. Unii o socotesc ca nefiind necesară, deoarece noi prin Taina Sfântului Botez, ne-am născut la o viață nouă, duhovnicească (Ioan 3,6) și ne-am „spălat, sfințit, îndreptățit în numele Domnului Iisus și în Duhul Dumnezeului nostru” (1 Corinteni 6,11). Dar Taina Sfântului Mir ne împărtășește și alte daruri. Știm, de pildă, că mai multe Sinte Taine împărtășesc iertarea păcatelor. Așa este Taina Botezului, a Pocăinței și a Euharistiei. Și cu toate că cel botezat a primit iertarea păcatelor prin Taina Botezului, la aceasta se adaugă imediat și împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, pentru a înmulți darurile Sfântului Duh. La fel și Taina Mirului nu repetă aceeași daruri ale Sfântului Duh, primite la Botez, ci adaugă și altele care să dea putere spre creșterea și dezvoltarea duhovnicească (vezi Isaia 11,2; 1 Ioan 2,20—27; Efeseni 1,14; 4,30).

În practică, Biserica romano-catolică și cea protestantă aplică această Sfântă Taină copiilor între 7—12 ani, fiind numită „confirmare” și fiind săvârșită numai de episcop. Am văzut însă că la Botezul Domnului a fost prezent și Sfântul Duh, iar la Cincizecime odată cu pogorârea Sfântului Duh s-au împărtășit și darurile Sale.

IV. Recapitularea — Aprecierea

Cine a instituit Sfânta taină a Mirului? (Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos). Cine a aplicat această Sfântă Taină și în ce formă? (Sfinții Apostoli după pogorârea Sfântului Duh, sub două forme: a punerii mâinilor și mirungerii). Care dintre aceste două forme s-a generalizat și a rămas și azi stabilă în Biserică? (Sub forma mirungerii). Când se săvârșește această Sfântă Taină și

ce efecte are? (Se săvârșește după Sfântul Botez, în cadrul aceleiași slujbe pentru a transmite darurile Duhului Sfânt de întărire duhovnicească, tuturor celor născuți prin Botez la o viață nouă, spirituală). Cum se numesc cei ce primesc taina Botezului și Mirului? (Se numesc „creștini” de la „Hristos” care înseamnă „Unsul” lui Dumnezeu). Care este formula rostită de preot prin care ni se oferă darurile Duhului Sânt? (Pecetea darului Duhului Sfânt). De unde este luată această formulă? (Din Sfânta Scriptură, ca reprezentând cuvintele Sfântului Apostol Pavel din II Corinteni 1,21—22).

V. Asocierea

Privind numirile tainei, am văzut că ea se numește „punerea mâinilor” (Faptele Apostolilor 8,15—18), precum și „ungere” (1 Ioan 2,20); și „pecetuire” (I Corinteni 1,21—22). În primul caz, nu trebuie să facem confuzie între „punerea mâinilor” care este Taina Mirului și „punerea mâinilor preoților” (I Timotei 4,14), care este o altă Sfântă Taină, cea a Preoției, sau Hirotoniei. Untdelemnul „bucuriei”, sau al „mântuirii” cum i se mai spune, este untdelemnul binecuvântat, care se toarnă în apa Botezului și este un simbol al darului Duhului Sfânt care s-a coborât odată cu sfințirea apei Botezului. Spre deosebire de untdelemnul simbolic, Sfântul Mir ne transmite în mod real roadele Duhului Sfânt. La fel nu trebuie confundat nici cu untdelemnul de la Taina Măntuirii.

VI. Generalizarea

Din cele tratate până aici vedem că Taina Sfântului Mir este cea Sfântă Taină care prin „pecetea darului Duhului Sfânt” sub forma văzută a Sfântului Mir, ne împărtășește harul și darul sfințitor spre întărirea, creșterea și dezvoltarea noastră, după ce ne-am „îmbrăcat în Hristos” prin Taina Botezului.

VII. Aplicarea

Primind darurile Duhului Sfânt pentru întărirea noastră, asemenea mirului binemirosozitor, trebuie să se depună toată strădania de a face aceste daruri roditoare prin aroma faptelor noastre bune. Noi am primit în mod real darurile Sfântului Duh spre întărirea duhovnicească. Dar această întărire sau putere nu trebuie lăsată în amorie. Așa cum, de pildă, puterea unui mușchi, de la mână, sau de la picior, care fiind neexercitat oricâtă putere ar primi prin hrana ce o acumulează din organism, își pierde de la un timp dinamismul și rodnicia... tot astfel și „harul care este în noi” (I Timotei 4,14) face viața „roada Duhului”, adică dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunățatea, facerea de bine, credința, blândetea, cumpătarea” (Galateni 5,22), prin strădania noastră de zi cu zi.

Sfântul Antonie cel Mare

(Urmare din pag. 1)

Faima vieții sale, a sfințeniei și a înțelepciunii sale s-a răspândit cu repeziune în tot Orientul, și din toate colțurile au început să alege la el, episcopi, preoți, demnitari și simpli credincioși care aveau nevoie să primească de la el sfatul și întărirea duhovnicească și mai ales mângăiere în necazurile și încercările vieții.

Biografia sa ne relatează că a fost vizitat chiar și de către împăratul Constantin cel Mare, care a rămas profund impresionat de smerenia și buna-cuviință a pustnicului sfânt.

A stat în pustiu, Sf. Antonie, dar atunci când situația a cerut-o a părăsit sihăstria și s-a dus în Alexandria de două ori: prima dată pentru a-l încuraja pe creștinii în mijlocul cruntei persecuții dezlănțuită împotriva lor de împăratul Maximian Daia, iar a doua oară răspunzând chemării Sf. Atanasie — ienicolul său — spre a-i îndemna pe creștinii să pazească cu sfințenie cele stabilite de Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325). Sunt arhicunoscute, din viața marelui eremit egiptean, luptele sale cu demonii, ispitele numeroase la care a fost supus de către aceștia prefăcuți de multe ori în ingeri, femei, copii sau diferite animale. Numeroși pictori celebri au imortalizat în tablourile lor scene din „luptele” Sf. Antonie cel Mare cu cel rău, între aceștia: Domenico Morelli, Giotto, Rubens, Guido Reni, Mathias Grünewald, ș.a.

În Biserica Apusă, Sf. Antonie cel Mare este considerat patron al animalelor domestice un rol ce-l face și mai iubit și, și mai popular în rândul credincioșilor.

A trecut la cele veșnice în anul 356, la o vârstă de peste 100 de ani, încercând de bunăfăci și vrednicii, fiind canonizat la scurtă vreme și cinstit deopotrivă de întreaga creștinătate și prăznuit ca protector al monahismului creștin.

De la Sf. Antonie cel Mare ne-au rămas numeroase sfaturi și sentințe duhovnicești unele dintre ele cuprinse în Patericul Egiptean.

Numele de Antonie provine din lb. greacă, de la cuvântul „ant-hos” care înseamnă „floare”. El exprimă pentru fiecare credincios și mai ales pentru cei ce-l poartă și-l au ca patron gândul și credința că omul este o floare a creației divine chemat la fel ca și Sf. Antonie și ca toți sfinții să devină o floare a paradisului cereș.

Să-l invocăm și noi, mai ales cei care suntem călugări, pe Sf. Antonie cel Mare în rugăciunile noastre zicându-i împreună cu Biserica „Părinte al părinților Antonie preafericit, de nesățioasă dragoste și de iubirea lui Hristos sufletul tău fiind mișcat în pustietăți L-ai căutat pe El, și depărtându-te de toate tulburările vieții; și numai cu Acela singur vorbind și cu mintea unindu-te cu El, de lumină te-ai umplut, cu care luminează și sufletele noastre, ale celor ce te lăudăm pe tine”. Amin.

ȘFÂNTUL VASILE CEL MARE

model de implicare creștină în problematica vieții sociale

licații sau tangente sociale. Toate acestea ne arată cât de sensibil era la tot ceea ce se petrecea în jurul său și cât de mult îl preocupau viața socială pe care, nu numai că o observa cu simț critic, dar se și implica în ea, intervenind cu simț critic, intervenind în desfășurarea ei, încercând să aprecieze unele bucurii sau îndemnând la soluții care i se păreau drepte și echitabile.

Cea mai importantă latură a vieții sociale pe care a notat-o cu amărăciune și despre care a scris și a vorbit cu timp și fără timp, denunțând-o ca pe o calamitate nedemnă de societatea creștină, a fost împărțirea acestei societăți în bogați și săraci, inegalitatea celor destinați să fie egali și frați, bucurându-se deopotrivă de bunurile pământestii.

Sfântul Vasile cel Mare își îndreaptă cu o deosebită vehementă critica împotriva bogaților. Prima acuză pe care o aduce bogaților e că aceștia sunt nerecunoscători față de Dumnezeu pentru situația privilegiată în care se află și anume aceea de a nu fi obligați să ceară de la alții. În loc să fie darnici, ei sunt nelindurători cu cei în nevoie, ba mai mult, se plâng mereu că nu au îndeajuns, că sunt ei înșiși săraci. Pe aceștia, Sfântul Vasile îi ironizează zicând: „Săraci într-adevăr, săraci și lipsiți. Săraci de omenie, săraci de credință în Dumnezeu, săraci de speranță în viața veșnică”.

Săracii sunt „victimele” bogaților și ei vor fi acuzatorii acestora în fața scaunului judecătoresc al lui Hristos. Lipsa de omenie a bogaților e considerată „crimă”, deoarece prin avariția, prin egoismul lor, aceștia provoacă „lacrimile orfanilor și suspinele văduvelor”. Bogații nemilostivi sunt condamnați cu asprime, fiind numărați printre „animalele sălbatice, printre criminalii și asasinii...”, declarând că, „cel care, putând aduce îndreptarea unui rău, n-o face cu bună știință și din avariție, merită să fie condamnat ca și ucigașii de oameni. De aceea, la judecata din urmă, când judecătorul îi va chema pe cei drepti, în primul rând îi va așeza pe cei ce au fost caritabili. Dimpotrivă egoiștii și avarii vor fi trimiși în foc înaintea altor păcătoși”.

Paginile contra bogaților, contra avariției, contra lipsei de omenie abundă în opera Sfântului Vasile. El era ferm convins că normalizarea situației putea veni din milostenia și mărinimia lor față de săraci: „Ai dat celui flămând: ceea ce ai dat redevine bunul tău; îți revine creditul. Ca și grăul care, aruncat în pământ, e un câștig pentru cel care l-a semănat, tot așa și pâinea pe care o dai în mâinile celui flămând îți aduce nemăsurate servicii”.

Deseori el se referă la primii creștini „care aveau totul în comun: viața, sufletul, inima, masa; era o fraternitate indivizibilă, o caritate sinceră care din mai multe trupuri nu făcea decât un singur tot, care grupa suflete diferite într-o unitate de perfectă armonie”. Totuși el nu se ridică până la a gândi la o soluție radicală, care să facă posibilă — pe plan general, — reditarea acestui mod originar de comuniune eclesială. De fapt, — fără să-i căutăm circumstanțele atenuante —, nici nu avea „modele” pentru o astfel de soluție și credea că doar întoarcerea inimii bogaților spre milostenie nelimitată poate, — dacă nu să rezolve situația —, în orice caz să-i scape pe bogați de acuzățiile ce li se aduceau și care făceau din ei o categorie de agresori și de daunați pentru veșnicie.

Soluția pe care Sfântul Vasile o socotea eficientă în acest caz era înspăimântarea lor, condamnarea lor la iadul veșnic. Cu toate insuficiențele ei pe plan imediat, era și aceasta o judecată de valoare socială. „Nu ai avut milă: — zice Sf. Vasile — nimeni nu va avea milă de tine; nu ai dat pâine celui flămând; nu vei câștiga viața veșnică”.

Putem considera că faptul de a critica atât de hotărât pe bogații nemilostivi, era pentru vremea aceea o condamnare limpede a împărțirii societății în clase privilegiate și clase lipsite de minimum necesar. Sfântul Vasile n-a făcut o analiză aprofundată a cauzelor și nici n-a precizat o rezolvare prin eradicarea cauzelor, dar a văzut bine că e vorba de o „anomalie” care provoacă suferință, care nu e conformă cu voința lui Dumnezeu și cu învățătura Scripturii. Această „anomalie socială” el a căutat să o rezolve în spiritul celor arătate mai sus.

Dintre păcatele capitale care întrețin această „anomalie socială”, Sf. Vasile enumeră lăcomia. Subliniem că prin lăcomie, Sf. Vasile nu înțelege numai dorința după mâncare și băutură, cât mai ales pofta și dorința după averii și alipirea sufletului de ele. Sf. Vasile condamnă lăcomia după averi nu numai în cunoscuta Omilie împotriva bogaților, ci și în Omilia despre lăcomie, în Invățături morale și incidental și în alte locuri.

Peste tot Sf. Vasile infierează păcatul bogaților nemilostivi care își sporesc bogățiile din exploatarea lipsei în care se găsesec cei săraci: prin acapararea pământurilor datornicilor, prin cămătărie, prin cumpărarea de copii de la cei săraci, prin neplata lucrătorilor și prin alte nedreptăți.

După Sf. Vasile, nici un bogat nu poate spune că a ajuns bogat din întâmplare sau datorită iscusinței lui, ci trebuie să recunoască că dacă a ajuns astfel, aceasta nu s-a întâmplat fără voia Domnului. De aceea, bogații nu trebuie să fie lacomi și zgârciți, lăsând în lipsă pe cei săraci, căci fiecare trebuie să se socotească numai un administrator al bunurilor lăuate de Dumnezeu spre chivernisirea lui.

Lacom este cel ce nu se mulțumește cu cele necesare; răpitor, cel ce ia cele ale altuia... Cel care dezbracă pe cel îmbrăcat se numește borfaș; atunci cum poate fi numit cel ce nu îmbracă pe cel gol, cu toate că o poate face? Sf. Vasile spune: „Pâinea pe care o deții (sau pe care o arunci de la masa ta n.n.), este a celui flămând, haina pe care o ții în dulap este a celui gol, încălțăminte ce puztește la tine este a celui desculț, argintul pe care-l ții îngropat este a celui nevoiaș. Altfel, prin urmare, nedreptăți căți sunt cei cărora puteai să le dai”.

După Sf. Vasile, lăcomia e izvorul nenumăratelor rele: războaie, învrăjbirii, piraterii, omucideri, viclenii etc. Cel ce se lasă stăpânit de lăcomie face două feluri de păcate: ale lui și ale copiilor ce-l moștenesc. În consecință, el face apel la cei bogăți să nu stea la îndoaială a da săracilor din bogățiile lor, că ceea ce dau e și dar și împrumut în același timp: este dar, dacă nu mai nădăjduiesc să primească înapoi și este împrumut, din cauza darului celui mare, a Stăpânului Care le va întoarce în schimb pentru acest lucru mic, mari binefaceri, căci cel ce pe sărac ajută, împrumută pe Dumnezeu (Pilde 19, 17).

Sfântul Vasile a fost nu numai teoreticianul sau analistul milosteniei, ci și practicantul ei prin excelență. Transpunându-și în practică ideile și concepția sa socială, Sf. Vasile a organizat asistența infometaiilor din orașul său în vreme de secetă și apoi a întemeiat Vasiliada, o instituție complexă de asistență socială în care erau adăpostiți bolnavii, săracii, orfanii, văduvele și călătorii. Acee așezăminte ale sale au fost modele și pentru alte Biserici locale și pentru alte epoci. Implicarea în viața socială a comunității trebuie să fie una din rațiunile principale ale activității Bisericii, care, poate găsi în activitatea pe care Sf. Vasile a desfășurat-o pe tărâm social, un permanent exemplu și o perpetuă sursă de inspirație.

Prin tot ceea ce a făcut, a scris și a gândit, Sf. Vasile a rămas până astăzi, pentru întreaga creștinătate un model, o sursă de inspirație, un criteriu de interpretare și trăire a învățăturii creștine. Toate acestea, l-au făcut pe un renumit cercetător a-pusean al vieții și operelor Sfinților Părinți, să remarce cu obiectivitate: „Biserica a avut puțini oameni atât de compleți ca pregetările și atât de bine echilibrați ca manifestare, ca Sfântul Vasile cel Mare”.

Pr. Lect. IOAN MIRCEA IELCIU

- 1 P.G., t. 31, col. 273-276.
- 2 P.G., t. 31, col. 296 B.C.
- 3 Homil. dicta tempore famis... 7, în P.G., t. 31, col. 321.
- 4 Ibidem, col. 265 C.
- 5 Ibidem, col. 325 A.B.
- 6 Ibidem, col. 292 B.
- 7 Ibidem, col. 281-304.
- 8 Ibidem, col. 261-277.
- 9 Ibidem, col. 768-769.
- 10 Omilie împotriva lăcomiei, în vol. „Două omilii ale Sf. Vasile cel Mare”. Trad. de T.M. Popescu, București, 1936, p. 10.
- 11 Omilie împotriva celor bogați, în P.G., t. 31, col. 300.
- 12 Comentariu la Psalmi, Traducere de Pr. Olimp Ciciulă, ed. II, București, 1943, p. 108.
- 13 Cf. J. Texeront, Précis de Patrologie, ed. VII, Paris, 1927, p. 222.

VASILE BÂNCILĂ,

Inițierea religioasă a copilului

Editura Anastasia, 1996, p. 137
(Recenzie)

Pentru iubitorul de carte nu mai este o noutate faptul că „Fundatia Anastasia” scoate din vreme în vreme din „cuptorul” culturii naționale și universale lucrări de maximă audiență, așteptate de consumatorii de valori precum pâinea caldă.

Printre aceste lucrări se numără și studiul de filosofie a pedagogiei religioase, apărut anul acesta cu titlul „Inițierea religioasă a copilului”. El a fost conceput de Vasile Bâncilă, unul dintre gânditorii de elită ai perioadei interbelice, în perioada anilor 1936-1939, cu titlul inițial „Religia în școala primară” și a apărut în revista clujeană „Satul și școala”.

Studiul său a fost cu totul inedit la data apariției, deoarece el acordă o atenție sporită educatorului, spre deosebire de precursorii și contemporanii, în preocupările cărora locul primordial îl ocupă copilul.

Compozițional, lucrarea cuprinde 7 capitole complementare, în care autorul abordează 4 elemente vitale educației religioase: religia, educatorul, elementul de educat și metoda utilizată.

Descriind rolul religiei în viața copilului, V. Bâncilă realizează una dintre cele mai relevante definiții ale acesteia: „Religia este o educație foarte oportună, fiind o elocventă aplicare a principiului psihologic în educație: ea afirmă sufletul copilăresc și, în același timp îl înalță”. (p. 26). De aceea, religia este cea mai bună pârgie de educație, ea este însăși educația speciei umane, constituind principala formă „a plenitudinii ome-

niei” (p. 57), e forma coborârii spiritului în om și a înălțării omului către spirit. Ea implică înaltul și adâncul, valorificând într-o actualizare unică sufletul întreg. De aceea, „nu religia, ci lipsa de religie este o viață artificială pentru copil” (p. 24).

În ceea ce privește educatorul, acesta trebuie să aibă înima cuprinsă de 2 sentimente: iubirea de copii și dorința de a le fi util. Și astfel, „fără să știe, el se va valorifica și se va înălța prin el”. (p. 133). Pentru el ora de religie trebuie să constituie „o schimbare la față” (p. 68) a ființei sale, deoarece la catedra taborică a învățământului religios el este în locul lui Hristos. Așa cum sfinții au avut momente de extaz, așa și educatorul trebuie să aibă, din când în când, momente de reală transfigurare. Aceasta deoarece, de fapt, el dă examen și „cea dintâi fișă individuală a fost făcută de elevi iar nu de profesor, și anume, fișa profesorului lor” (p. 75).

Lorunca Decalogului „să nu minți”, educatorul trebuie să adauge „să nu te minți”, adică să nu predea ceea ce el nu crede, sau dacă există această situație, să încerce să și-o formeze și cu ajutorul acestui „aliat spiritual” (p. 75) care e copilul, el va ajunge să creadă sau își va înmulți surprinzător credința. Educatorul să nu uite că în educație opiniile personale și cele profesionale trebuie să formeze o unitate. El trebuie să fie o ființă care purifică prin simpla lui prezență, întărind și înălțând sufletele. Pentru a putea realiza adevărata educație,

el trebuie să facă o continuă autoeducație, asigurând în propriul său suflet o sărbătoare pe care o va putea comunica și altora.

V. Bâncilă reușește să ne ofere explicația receptivității quasitotale a copilului, în fața fenomenului religios. Ca formă psihologică, copilul este mai apropiat de mirajul și grandoarea religiei, de realismul ei nevăzut. Lui i se deschid mai ușor ușile ferecate, care de obicei ne despart de perspectivele celui-lalt tărâm, „sufletul său e mai accesibil dialecticii de sublimare și mântuire pe care o reprezintă religia. Acolo unde adulții cei mai inițiați în științe religioase și cei mai însetați de elanuri mistice abia izbutesc să pătrundă după trudnice încercări, copiii pot intra ușor, ca într-o grăție, ca într-o livadă a lor” (p. 24). Explicația o găsim în idealismul metafizic al copilului, pe care adultul îl pierde. El are „nostalgia înălțimilor și a posibilităților necotidiene” (p. 38). Chiar și în sens fizic, copilul își dorește înălțimile, îi place să urce pe casă, în copaci, pe munți, deoarece pentru el cerul este ideea de bază în reprezentarea lumii. Această pasiune a înălțimii este „sublimată și mai mult în religia copilului” (p. 38). De aceea, vârsta copilăriei este cea mai indicată pentru formarea religioasă a omului. Dacă nu se ține cont de acest adevăr, „omul va risca să nu cunoască niciodată farmecul și bineacerea religiei” (p. 21).

Aproape pe tot parcursul lucrării sale, V. Bâncilă revine stăruitor asupra metodei utilizate de educator pentru ca orele de educație religioasă să fie pentru copil momente de sărbătoare, de „o înaltă și frumoasă încordare” (p. 45), în care diicultățile spirituale să nu fie oclite, deoarece, copilul le așteaptă cu bucurie anticipată. Într-o astfel de combustie de sentimente creată prin metoda afectivă, „toiașul metodic trebuie să lovească în muntele masiv al credinței și să facă să izvoarească apa vie a sentimentului de care sufletele copiilor sunt însetate” (p. 58).

Educatorul trebuie să-și asigure virtutea unei totale sincerități. Aceasta este cea dintâi condiție a metodei. „El trebuie să intre în lecție, să se dăruiească. Știința metodei vine în al doilea rând” (p. 70). Pretenția unei astfel de metode este justificată de valoarea educației religioase care este „consolidarea botozului, e ca un fel de botoz prelungit. Iar educatorii vor izbuti numai dacă nu vor fi «neam fără credință și stricat»”. (p. 69).

Pentru V. Bâncilă treptele formale sunt uneori un mod de a răstigni lecția, dacă ele nu cad în inconștientul propunătorului” (p. 122). Educatorul nu trebuie să conștienteze schela cu cădere; el trebuie să aibă mult fond și totodată să-și cultive simțul ineditului pentru a apărea mereu nou lui însuși și copiilor. Altfel, „reguliile ajung să ucidă viața, iar «treptele» devin vâmi, prin care lecția trece ca pe un drum de înmormântare” (p. 122). Reguliile și treptele pedagogice trebuie să părăsească, cu condiția de a deveni trepte spre cer, mijloace de ascensiune spirituală.

Citată cu mintea și analizată cu inima, cartea lui Vasile Bâncilă constituie un ghid pedagogic pentru profesori, educatori și părinți în nobila muncă de șlefuire a sufletelor, într-o lume în care se simte mai mult ca oricând nevoia orientării noastre spre o altă lume, descoperită ca rațiunea noastră ultimă de a exista.

Pr. lector MIRON ERDEI

Din poezia religioasă ortodoxă a lui D. Ciurezu*

Dimitrie Ion Ion Ciurezu (Plenița, 7 noiembrie 1897 — Sibiu, 5 ianuarie 1978) a fost un poet adânc ancorat în tradiția religioasă creștină ortodoxă română, scriind numeroase poezii religioase, rugăciuni și colinde și lăsând un volum postum de poezie religioasă: *Căde de rugare*, care cuprinde 24 de rugăciuni, formate din câte două decime, prima, în metru lung și fiind un lament; iar a doua, în metru scurt și fiind o laudă adusă Divinității.

Manuscrisul acestui volum a fost realizat în septembrie 1944 și rescris și ornăt cu frumoase vignete, în spiritul tradiției manuscriselor și cărților noastre religioase vechi. Menționăm că din acest ciclu am mai publicat în *Telegraful Român*, *Familia*, *Minerva* sau în ziarul sibien *Radical* și *Opinia Publică*.

Am dorit astfel, să se bucure mai întâi, sibienii de frumusețea poetică a acestor texte și de mesajul lor religios. Totodată, punem în evidență, în felul acesta, și o laură mai puțin cunoscută a poeziei lui D. Ciurezu, care, acum, se odihnește, cum i-a fost voia și cu ajutorul Mitropolitului Firmilian al Olteniei fost colaborator al său, cât a condus revista *Albina* (1933-1948), în apropiere de bolnița Mănăstirii Cozia.

Grele-au fost, Doamne, încercările Tale, și-amare piedici ne-ai pus. Dar trupul tulpinelor noastre-n credință mai traicnic s-a s-râns; Când greu ne-ai lovit în mână, mereu către Tine-am privit Și-n urma loviturilor Tale, altar de-nchinări ți-am zidit; De sus de la Tisa, la mare cu rugile Tale sunt pline Criptele părinților noștri, în rânduri căzuți pentru Cruce. Sunt umbrele Tale și Dunărea-n valuri le duce; Dar piatra-ncercărilor grele, mereu s-abate, Doamne-n spre noi Și-n bolta smeririlor Tale, noi suntem un strop de noroi.

Gătește-te-n proiră și cânt
Neam credincios și cer instelat și pământ;
Gătește-te în inul ales
Că-n vilele vieții am rodit și am cules;
Gătește-te în zările albastre
Că voile Tale sunt vrerile noastre;
Gătește-te-n aur și purpură
Că-n țarina lumii ochii se bucură;
Gătește-te în munți și-n mărire
Că tu ești lăcaș de-nchinări și iubire:
— Gătește-te-n munți și-n mărire!

Țărnuț luminelor Tale îndepărtatu-s-a, Doamne, de noi Și-n țărâna mândriilor noastre trimis-ai strămtori și nevoi; Că noi ne-am gătit ca truțași și uitat-am, Doamne, de Tine De criptele părinților noștri și marea lor de suspine; Uitat-am că Tu ne-ai scuiat și pusu-ne-ai be-bele pe frunte Că suntem un cuib de furnici, iar tu străfulger și munte; Uitat-am altarele Tale și semeți-am umblat în păcat Iar Tu întorsu-ți-ai fața măhnit și-n mâna pierzării ne-ai dat; Ne-ai despuiat de podoabă și din grădina afară ne-ai scos Iar chivăra truțiilor noastre svârțitu-o-ai, Doamne, pe jos...

Ție, Doamne-n, roabă plecare
Gând fără valuri și smerită-nchinare;
Ție, Doamne, imn de mărire
Necurma-i credință și val de iubire;
Ție, Doamne, aprinsă c-omare
Și neostenită spre criuri strigare;
Ție, Doamne, cuvântul ales
Din scriptura luminelor Tale cules;
Ție, Doamne, pr nos și-nălțare
Că Tu singur ești s-prema-ntrupare;
— Ție, Doamne, prinos și-nălțare!

D. CIUREZU

Manuscrite în pastă verde, Arhivele Statului din Sibiu. Fondul D. Ciurezu. Dosar nr. 37, f. 9 și 23.

* Prezentarea personalității lui D. Ciurezu și transcrierea textului poezilor redată în continuare aparțin regretatului nostru colaborator Dr. G. Ni tor. Precum se observă, poeziile n-au titlu, ci sunt notate cu litera cu care începe fiecare strofă.

ELOGIUL „MIORIȚEI”

Pe cât de frumoasă, pe atât de neadevărată, Miorița în versiunea lui V. Alecsandri rămâne totuși capodopera poeziei noastre păstoraște. De-a lungul timpului, literați, oameni de știință și filozofi, români și străini, (Georg W. F. Hegel, Jules Michelet, Dora d'Istria (născută Ghica), Gustav Weigand, Mario Roques, Ramiro Ortiz, Leo Spitzer etc.), sunt unanim de acord că balada păstorașcă, Miorița, e briliantul cel mai strălucit al poeziei noastre populare.

E cel mai bogat motiv folcloric din spațiul carpatic și cuprinde în monografia lui A. Fochi din 1964 — 930 de variante, iar azi se semnalează cca. 1200, poate și mai multe.

Ovid Densușianu afirma, la vremea lui, că nici una din variantele Mioriței nu pot concura, sub raportul artei, cu versiunea lui V. Alecsandri. Această baladă a atras și stimulată în jurul ei numeroase cercetări și judecăți de valoare. Din mulțimea nenumărată a acestora am ales câteva spre a le reimpresă și să supune din nou atenției.

A. Russo, descoperitorul ferit al ei, scria: „Păstorii câmpurilor și al munților noștri (...) a produs cea mai frumoasă epopee păstorașcă din lume: MIORIȚA. Insuși Virgil și Ovid s-ar fi mândrit cu drept cuvânt, dacă ar fi compus această minune poetică”. Iar V. Alecsandri, care a publicat-o, punând-o astfel în circulație literară, îi scria lui A. Hurmuzachi: „Îți trimit acum întreaga baladă a MIOAREI. Oricare român o va citi în gazeta ta, va avea dreptul de a se fâli de geniul neamului său!” Iar mai târziu unul cunoscut: „Să fi convins că dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu poetic atât de mare pentru a compune MIORIȚA, mi-ar fi făcut onoare și așa fi fost destul de egoist să n-o public decât sub numele meu”.

În 1862 D. Bolintineanu, concurentul la regalitatea literară a poetului de la Micești, aprecia balada astfel: „tânără și grațioasă poemă MIOARA”; „următoarele câteva versuri din MIOARA închid în sânul lor toate frumusețile poeziei deodată” (citând versurile de la „Oiață bărsană”, în continuare).

Cezar Bolliac (în 1867) arăta că Miorița aduce un sentiment nobil, o formă încântătoare, imagini admirabile: „Este un val de lumină ce te inundă, este un gemet, dar un gemet dulce; este mai frumos decât toate cântecile populare străine, este ceva ce este din țara românească. Forma cercetată și comparată, noi ghicim că a trebuit să căză pre dânsa o picătură de ambrozie din buza mizei poetului Moldovei. Aceste picături le mai găsim aruncate și pe alte cântec populare”.

Într-o recenzie de circumstanță (1879), M. Eminescu sublinia: „... iată MIORIȚA, acea inspirație fără seamă, acel suspin al brazilor și al izvoarelor de pe Carpați; acea doină măiastră care s-a publicat în capul frumoasei culegeri a lui Alexandri. Ce se așteaptă totuși în acest cântec? NIMIC și TOT. NIMIC, căci cugetările nu sunt decât cugetările simple ce le poate avea un adevărat cioban. TOT, fiindcă aceste cugetări simple și primitive sunt îmbrăcate în mantia regală a poeziei...”

Alecsandri a adăugat baladei ultimele două nuclee: alegoria moarte-nunță și motivul măicuței bătrâne, care face portretul metaforic al ciobanului, și cu strălucirea talentului său i-a dat unitate și a înfrumusețat-o, dându-ne nu o versiune adevărată, existență obiectiv în folclor, ci una prea frumoasă, vrând să atingă un ideal față de poporul român. Era chemarea epocii! Căci miezul de foc al baladei este impactul omului cu moartea, exprimat în primele trei nuclee: conflictul dintre ciobani, oia năzdrăvană și culminând cu testamentul ciobanului, prezent în aproape toate variantele baladei.

„Păstori au fost și sunt încă mulți pe fața pământului”, — afirma S. Mehedinți — începând din stepele Asiei până în colțul de miazăzi al Africii și în pampel Americii, dar o MIORIȚA și o DOINA n-a produs nimeni afară de poporul român”.

Despre Miorița au scris cuvinte de mare laudă și G. Ibrăileanu și Sextil Pușcariu; și L. Blaga și Dan Botta; și G. Călinescu și Al. Dima; și Mircea Eliade și Const. Brăiloiu; și esteticianul clujean Liviu Rusu și Oct. Buhociu; și Ion Diaconu și Gh. Vrăbîie; și Al. I. Amzalescu și Nicolae Brândă, precum și mulți alții. Mai menționăm câteva texte: „Frumusețea MIORIȚEI nu stă în povestire, ci în elementul liric, sentimental al plângerii ciobanului tânăr ce va muri — sublinia N. Iorga — și în chemarea întregii naturi spre a-i întovărași dulce sfârșitul”.

Despre această baladă Oct. Goga spunea: „Vă aduceți aminte de balada MIORIȚEI, acest strălucit moment de sensibilitate populară, în care sufletul țăranelor noastre se împletește cu intimitățile naturii, pierzându-se parcă într-un mister de nemărginită îmbrățișare cosmică?...”. Iar M. Sadoveanu a scris în mai multe rânduri despre ea: Miorița (1921); Poezia populară, discursul de recepție la Academia Română (1923); Ochiul care rade (1937) și Miorița (1944); „În toată structura ei, această baladă unică [MIORIȚA] este așa de artistică, plină de o simțire așa de înaltă pentru natura eternă, încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru”.

„Insemnătatea MIORIȚEI — susținea D. Caracostea — din punctul acesta de vedere al legăturilor cu ideile și datinile populare stă în aceea că ea ne pune în contact cu una din laturile fundamentale ale vieții sufletestii populare, și totodată cu un izvor principal al oricărei poezii: reprezentările și credințele poporului cu privire la moarte”.

Poezii, criticii și folcloriștii și-au exprimat în cuvinte alese gândurile despre această impresionantă baladă populară. Ion Pillat scria: „Singur geniu popular român a fost în stare să nască această mitul poetic al MIORIȚEI”. — „Căci, deși patent populară, — insistă Perpessicius — MIORIȚA din versiunea Alecsandri este o poemă întru totul personală, extract din filonul cel mai adânc popular, dar trecut prin laminorul de aur al unui mare inspirat...”. T. Argeșii menționa și el pe bună dreptate: „... poezia cultă n-a putut ajunge la înălțimea MIORIȚEI, decât, poate, cu LUCEAFĂRUL marelui Eminescu”.

Adrian Fochi, cercetătorul cel mai avizat al baladei, scria: „MIORIȚA e și poezie și cântec și ca orice creație artistică transiguranță viața și datele realității sale generis”. — „În plan universal, balada MIORIȚEI, (...) — scria Zoe Dumitrescu-Bușulenga — justifică spiritual, etic și estetic poporul român cu aceeași putere și cu același adevăr al expresiei cu care epopeile antice justifică în desăvârșirea culturii umane pe inzi ori pe greci”.

În tratatul lor de folclor literar românesc, Mhai Pop și Pavel Ruxăndoiu scriau: „Poemul mioritic reprezintă deci epizoda unui mit, ale cărui vechi valori sacre au fost depășite de evoluția conștiinței umane, dar care și-a conservat și sublimat valorile estetice”. — „MIORIȚA este o creație specific națională a poporului român, fără egal la alte popoare, o creație de o originalitate unică”. (Iordan Datcu).

Motive mioritice întâlnim în cultura noastră populară, cu reflexe și în literatura cultă, dar și cu rezonanțe în cultura întregii umanități. Mesajul baladei înfrunghiează filosofic însuși sufletul românesc, comunicarea omului cu natura, într-o sublimă semnătate în fața morții. Ca și în basmul Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte, ciobanul mioritic știe că nu se poate sustrage actului morții, de aceea nu reacționează, neputând deroga de la statutul lui de muritor. Această atitudine, plină de forță lirică, de o mare simplitate, în exprimarea ultimei dorințe, formează nucleul de aur al poeziei: testamentul ciobanului — adevărat crez și imn sacru.

Semnificațiile simbolice ale baladei sunt multiple, întrucât Miorița este expresia integrală a fondului nostru tradițional, iar testamentul dezvăluie o atitudine demnă în fața morții, acceptată ca orice s'ar fi ineluctabil. Alegoria moarte — nunță surprinde în imaginea ei lumea telurică și cea cosmică într-o viziune ce semnifică dorința de trăire și după moarte. Ciobanul mioritic, fiindcă mărginit în durata timpului, are viziunea nemărginitului. De aici adâncimea de mit a baladei, adevărat poem alegoric.

Așadar, cu Miorița poezia populară își atinge apogeul ei de frumusețe. În retrospectiva trecutului și în perspectiva viitorului, Miorița în versiunea lui V. Alecsandri rămâne pe cât de neadevărată, pe atât de frumoasă.

GRAȚIAN JUCAN

Parteniu Cosma (1837—1997)

Credinciosule, când vei intra în Catedrala ortodoxă din Sibiu să te închini și să ascuți sfânta liturghie, zăbovește puțin și aruncă-ți privirea pe placa de marmură neagră ce străluciește în partea dreaptă a intrării. Aici, vei întâlni un nume: PARTENIU COSMA: director al Institutului de credit și economii Banca „ALBINA”. Cine a fost acest bărbat și ce merite a avut de a fost înscris în marmură spre veșnică aducere aminte?

S-a născut la 12 februarie 1837 în casa unui vrednic cojocar din orașulul Beiuș. Aici va urma școala primară și cea secundară, după absolvire înscriindu-se la Seminarul teologic din Arad, unde va urma numai trei trimestre după care se va retrage, vocația lui ca spirit militant, fiind alta. Se înscrie la Facultatea de Drept din Budapesta. Nu a uitat însă seminarul. Profund credincios, îl vom regăsi în calitatea de cântăreț la biserica românească din Budapesta și corespondent la „Telegraful Român” organul Mitropoliei ortodoxe din Sibiu. La terminarea studiilor, se întoarce la Beiuș, deschizând un birou avocațial, în scurt timp făcându-se cunoscut ca un bun jurist. Chemat de Mitropolitul Miron Romanul, Parteniu Cosma se mută la Sibiu, centrul vieții bisericești și culturale (prin ASTRA) din acea vreme. Aici va participa intens la viața economică, culturală și nu în ultimul rând la viața bisericească.

Pe tărâm economic, în anul 1877 este cooptat în Consiliul de administrație al Băncii „ALBINA”, iar la moartea lui Visarion Roman, cel care a fost ctitorul acestei bănci, Parteniu Cosma va fi numit director, păstrând banca timp de 30 de ani. Mari au fost meritele lui în această calitate. Amintim aici sprijinul material acordat permanent bisericii. A contribuit cu sume importante pentru construirea Catedralei ortodoxe din Sibiu, a Facultății de teologie (Academia Andreiană cum era scris pe frontispiciu) și pentru construirea a numeroase biserici din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș. O vastă activitate o va desfășura Parteniu Cosma și în rândurile Asociației pentru literatura română și cultura poporului român și aici, Banca ALBINA contribuind cu bani pentru ridicarea Muzeului asociației, frumoasa clădire care adăpostește azi Biblioteca ASTRA.

Deosebit de prodigioasă a fost activitatea lui Parteniu Cosma pe tărâm bisericesc. În anul 1868, îl vom regăsi ca delegat la primul Congres național bisericesc ținut la Sibiu, unde a făcut parte din comisia care a redactat Statutul Organic. Ca semn de prețuire, a primit de la Mitropolitul Andrei Șaguna, un frumos inel de aur, pe care l-a purtat toată viața. După moartea lui Șaguna, Parteniu Cosma va participa activ la redactarea „Normativelor, regulamentelor și instrucțiunilor privitoare la organizarea și guvernarea bisericii”, care au fost puse în aplicare de Mitropolitul Miron Romanul. Până la sfârșitul vieții Parteniu Cosma a făcut parte din toate corporațiile bisericești: comitete parohiale, Sinoade parohiale, Congreșele național-bisericești etc., pe drept cuvânt fiind denumit și Mitropolitul laic al Bisericii Ortodoxe Române.

Parteniu Cosma a desfășurat și o viață activitate politică în rândurile Partidului Național Român, al cărui președinte a și fost între anii 1881—1884. Ca deputat timp de 9 ani în parlamentul de la Budapesta a fost un vajnic apărător și susținător al intereselor politice, spirituale, culturale și economice a populației românești, răspunzând demn dar cu fermitate atunci când sentimentele naționale erau jignite de la tribuna parlamentului de către unii magnați maghiari.

Întrearea României în război în anul 1916, îl găsește pe Parteniu Cosma, retras la vila sa din Călimănești. Va peregina apoi la București și Iași. Prin Rusia, Suedia, Norvegia, Franța, va ajunge la Geneva, fiind ales ca membru al Consiliului Național pentru unitatea Românilor în Paris. În anul 1919 se reîntoarce în țară cu bucuria înfăptuirii Marii Uniri. A fost ales ca senator al Beiușului în senatul României Mari.

Se stinge din viață la 22 septembrie 1923, la Călimănești iar în data de 27 septembrie 1923 va fi înhumat cu onorurile cuvenite la Sibiu.

Marea personalitate a lui Parteniu Cosma a fost larg evocată cu ocazia manifestărilor prilejuate de împlinirea în 1937 a 100 de ani de la naștere. Astfel de manifestări au avut loc în data de 12 februarie la București, Cluj și Beiuș, și în data de 9 mai la Sibiu, cu participarea I. P. S. Sale Mitropolitul Nicolae Bălău și a numeroase ale personalități. Cu acest prilej, cuvinte emoționante de apreciere și recunoștință au fost rostite de către Dr. T. P. Păcescu, Inspector general în Ministerul Cultelor, Ion I. Lapedatu, administrator-delegat al Băncii Naționale, Dr. Ilie Beu, președintele Consiliului de administrație al Băncii „ALBINA”. Primul cuvânt a fost rostit însă de către I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Bălău, care a avut calde cuvinte de apreciere, scoțând în evidență în primul rând „omul” care a fost Parteniu Cosma în strânsa lui legătură cu biserica strămoșească. Redăm un citat din cuvântul său: Între bărbații așei pe care i-a ridicat Dumnezeu în mijlocul neamului nostru în jumătatea a doua a veacului trecut, parcă anume pentru a-i pregăti pentru ziua Unirii celei Mari ce se apropia cu pași repezi, Parteniu Cosma ni se înfățișează ca o personalitate bine precizată în originalitatea și în însușirile ei destinate să îndeplinească o operă în care nu știu dacă ar fi putut fi înlocuit de cineva”.

Parteniu Cosma a fost o mare personalitate a neamului nostru, a cărui activitate începe acum să fie mai bine cunoscută, noi cei de astăzi având datorită să-i perpetuăm memoria, dar mai ales să-i urmăm exemplul. La 160 de ani de la nașterea celui care a fost Parteniu Cosma, în orașul nostru vor avea loc unele manifestări comemorative printre care și dezvelirea unei plăci ce se va fixa pe casa în care a locuit de pe Bulevardul Victoriei, ocazie cu care, după câte știm, va participa și I. P. S. Sa Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală.

Acum, încheiem cu cuvintele rostite în urmă de 60 de ani de către I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Bălău: „Dumnezeu să-și revire peste sufletul aceluia care a fost Parteniu Cosma toată binecuvântarea Sa cerească răsplătindu-i însușit dragostea și munca lui în slujba Bisericii și a Neamului nostru”.

Gheorghe Forsea Nicolae Dădărlat

† Preotul MIHAI CERGHIZAN

De frații noștri din „diaspora” americană ne-a parvenit o veste cutremurătoare: trecerea la cele veșnice (25 ianuarie 1997) a părintelui Mihai Cerghizan din parohia Saint Paul-Minnesota, unul din cei mai activi preoți din eparhia „de la Vatra Românească”.

S-a născut în Luduș — jud. Mureș, cu 55 de ani în urmă, la 11 noiembrie 1941, în familia unui muncitor cereșter, stabilit ulterior în Sibiu. Și-a făcut studiile la Seminarul din Cluj (1956—1961), apoi la Institutele Teologice din Sibiu și București (1960—1964). Ca elev și student a fost angajat ca și cântăreț bisericesc în Cluj și Sibiu, apoi a slujit ca diacon la Cluj și ca preot într-o parohie rurală din județul Sălaj, apoi la Zalău, în eparhia Oradiei. În urmă cu peste zece ani a plecat în Statele Unite, cu întreaga familie (soția, profesoară de Matematică, originară din Turnu Roșu — Sibiu și trei fiice) pentru îngrijirea sănătății. Dumnezeu i-a prelungit astfel viața cu câțiva ani, slujind în bisericele românești din Palm Spring-California și Saint Paul-Minnesota. Prin slujbele sale, dar mai cu seamă prin serbările culturale-folclorice pe care le organiza în cele două parohii, a ținut trează conștiința națională în sufletele credincioșilor săi și le-a întărit dragostea față de valorile spirituale și culturale românești. S-a numărat printre inițiatorii „Asociației foștilor absolvenți ai Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu care activează în Statele Unite și Canada”. Înzesat de Dumnezeu cu o voce foarte plăcută, bun liturghisitor, comunicativ, apropiat de credincioși, preotul Mihai Cerghizan a lăsat pretutindeni amintiri frumoase. Și-a revăzut pentru ultima oară țara în vara anului 1996, parcă presimțindu-se sfârșitul.

A fost pro'odit de un împănător sobor de preoți români din „diaspora” americană, în frunte cu P.S. Episcop Nathaniel Popp, în ziua de 1 februarie 1997, fiind înmormântat în cimitirul de la „Vatra Românească”, de lângă orașul Jackson-Michigan. Dumnezeu să-l erte și să-l odihnească cu aleșii Săi.

Semnalăm... Semnalăm...

● DOGMATICA ORTODOXĂ (ed. Episcopiei de Alba Iulia, 1996, 311 p., plus bibliografia) este un manual pentru seminariile teologice de pr. lector George Remete. Ca în orice manual, nu sunt folosite note ci, după fiecare capitol, se indică o bibliografie. Tematica e cea clasică a manualelor de dogmatică, iar lecțiile sunt bine documentate cu surse biblice și patristice.

Este un manual care depășește schematismul ușor și limitat al vechilor manuale seminariile de Dogmatică. Trebuie prin acest Manual, seminariștii vor ști Dogmatică. Și dacă vor ști Dogmatică, se vor orienta bine în toate disciplinele teologice. Și ce nu vor învăța la Studiul biblic sau la Istoria creștinismului, vor găsi aici și vor corobora obligatoriu apelul la toate disciplinele teologice pentru a învăța și a pricepe problemele Dogmaticii.

Dincolo de schema de manual și înainte de introducerea propriu-zisă, un capitol intitulat **Spiritualitatea Teologiei Dogmatice** ne familiarizează cu, și ne lămurește despre metoda Teologiei dogmatice, despre sursele ei și, cum arată și titlul, despre multilateralitatea disciplinei, cu accente deosebite pe spiritualitate. Manualul acesta, mare, bine organizat și, cum spunea mai sus, superior altor manuale mai vechi, la nivel seminarial vor trebui să fie folosite de elevi sub îndrumarea și cu explicațiile unor profesori de mare competență.

● Precum toți oamenii, și Marin Sorescu — trecut acum Dincolo — și-a trăit moartea cu anticipație. Cu groază (în poezia **Spectator**). Și cum s-o fi trăit altfel! Și sfinții, chiar dacă din alte motive, și-o acceptă dramatic. Parcă ar dori să mai rămână pe pământ. Pe pământul acesta adesea neprietenos, cu Sahare și pustietăți, cu foame și sete. Se zice despre un sfânt din Pateric, pe care veniseră să-l ia îngerii în Rai, că se ruga duios de dânsii: **Mai lăsați-mă. Dați-mi puțin timp de pocăință!**

Marin Sorescu, poetul care a știut să rădă sănătos de toate și de toți, și de sine, n-a putut rade de moarte. Și-a refuzat măștile morții — „vreo șapte-opt” — „Acesta nu sunt eu (Nici mori) — (în poezia „Măștile”), „Strivit între logica misterioasă a vieții, și logica maiestoasă a morții, sunt terenul de luptă. Au rămas din mine doar ochii, să vadă și să se îngrozească”.

Citesc cu emoție aceste mărturisiri. Sunt ale unui alt Sorescu. Unul care a uitat să rădă. N-a putut lua moartea în zeflema el, care era maestru în așa ceva.

Când a constatat că trupul va fi foarte greu pentru pânza de pânjen care i-a fost coborâtă de sus, a avut în cea din urmă licărire de credință în nemurire, o putere uriașă de decizie:

„Suflete, ia-o tu înainte. Paș! Paș!”

Cineva îi dedică un necrolog nedrept, chiar dacă îl citează pe Eminescu: „Peste toate o lopată de țărână se depune!” (Opinia națională, 16 dec. 1996). Nu peste toate. Sufletul zburase. Cam șovăielnic — paș! paș! — dar apucase să zboare înaintea brutalității lopeții.

● Dintre oamenii de știință care pogoară din turnul formulelor accesibile doar cătorva specialiști, îi citesc cu interes pe cei care vorbesc și scriu pe înțelesul tuturor, măcar când ies din laborator și povestesc familiei ce mi-nuși au mai descoperit. Uneori familia aceasta se lărgește până la cetitorul de știri din gazete care, sigur, face parte din aceia care nu înțeleg nici o boabă dintr-o carte plină cu formule.

Reflecțiile scurte, dar consistente, ale acad. Ștefan Milcu, mă atrag întotdeauna (în ziarul **Opinia națională**, în cazul prezent în nr. din 23 dec. 1996).

Am citit de curând: **Pledoarie pentru înțelegerea evoluției omului**. M-a interesat pentru că eu înțeleg o anumită evoluție a omului, ca om, dar nu a omului evoluat din moluscă sau chiar din maimuță. Cred că savanții ar trebui să fie mai exigenți cu presupunerile. Pot fi descoperite humanoide, cum există azi și maimuțele, dar nu cred că e vorba de evoluție. E vorba de specii rămase întotdeauna în cadrul speciei lor, oricât de apropiate ar fi fost de om. Încă nu mi-a căzut în mână vreun tratat cu dovezi exhaustive. Cu presupuneri, deducții etc. da, dar nu sunt convingătoare. Omul a fost creat om. Ca și celelalte vieți. Maimuțe există și azi. A observat cineva o maimuță devenită om? De ce s-ar fi produs cândva procesul transformării, iar mai apoi a încetării? Maimuța se rânjește la noi ca și acum cinci mii de ani, sau zece mii de ani și atât. Mai imită câte ceva, dar și boii și pisicile trag seara acasă, fără ca această manifestare socială să ne convingă că ne sunt strămoși.

Că au existat stadii în dezvoltarea omului, că Adam și Eva n-au ieșit din mâinile Domnului, ingineri sau arhitecți e cu totul altceva. Aici o evoluție e firească. Și acum evoluăm.

Dar să mă întorc la esul scris cu bunăvoință, ca pentru mine, de profesorul Ștefan Milcu. Iată cum își termină esul: „**Problema adusă în discuție poate da naștere și la controverse religioase întrucât, așa cum spune Biblia, Dumnezeu a creat omul. Probabil că a creat forma primitivă de om, căruia, dându-i drumul în univers, i-a spus: cucerește-l și eliberează-l, perfecționându-te necontenit**”.

Smerit, cu teza aceasta sunt de acord.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; Arhid. Visarion Bălăț

Abonamentul pe un an: 10 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

